

Nemek közötti egyenlőtlenség a digitális térben, a Digital Gender Gap

Pató Viktória Lilla

A 2020-as év végéhez közeledve elmondható, hogy a COVID-19 világjárvány határozta meg a társadalom, a vállalati szféra és a kormányzatok működési dinamikáit. A számos negatív hatás mellett, vagy talán éppen azok miatt, a digitális tér olyan mértékű figyelmet kapott, amely az ágazat robbanásszerű fejlődését irányozta elő. A kihívásokkal és fejlesztésekkel olyan terminológiák is diskurzus tárgyát képezték, amelyek eddig nem voltak elterjedtek. Az Uniót napjainkban érintő fő kihívások - ideértve a zöld és a digitális átmenetet, valamint a demográfiai változásokat - mindegyikének van gender dimenziója. Az elemzés éppen ezért a nemek közötti egyenlőtlenséggel foglalkozik a digitális térben.

A személyes távolságtartással azok, akik a digitális térben nem mozogtak kellő magabiztossággal, vagy esetleg egyáltalán nem barátkoztak meg a technológiai vívmányokkal, hatalmas hátrányba kerültek 2020-ban. Legyen szó vállalkozásokról, szociális és kormányzati szervekről, vagy akár az egyén szintjén megjelenő digitális hiányosságokról, az idei évben a különbségek erősen kiütköztek. Így jelent meg a nemzetközi diskurzusban a „digital gender gap”, vagyis a nemek közötti digitális megosztottság problematikája. Mindenekelőtt érdemes felvetni a kérdést, miszerint valóban szükségünk volt-e a pandémiára hogy ezek a kérdések napvilágot lássanak? A felvetésben a Világbank és a CES által 2020 tavaszán a virtuális térben megrendezett „[A nemek közötti digitális szakadék áthidalása a társadalmi távolságtartás idején](#)” című konferencia résztvevői állást foglaltak, miszerint sajnálatos tény, de a járvány kellett ahhoz, hogy megnyíljon a lehetőség a digitális szakadék felszámolására a nemek között is. Az elemzésből azonban előrevetíthető, hogy valójában a nemek közötti digitális kompetencia különbségekről már 2016 óta folytak egyeztetések az uniós intézményekben, de a nagyobb horderejű szakpolitikai döntésekbe idén kezdték el beépíteni ezt a szempontot.

A Digital Future Society szerint 2022-re a globális GDP 60%-a digitalizált lesz, emellett a gazdasági értékek 70%-a a digitális platformokon keresztül áramlik majd. Amennyiben a nemek közötti digitális egyenlőtlenségeket nem számolják fel, a nők nagy része kimarad a digitális gazdaságból. Ez a folyamat már jelenleg is megfigyelhető, amit mi sem bizonyít jobban, minthogy a digitális technológiai szektorban Európában a nők erősen alul reprezentáltak a férfiakhoz képest, a karriertervezés során a férfiak tíz, míg a nők 0,5%-a képzeli el magát ebben a szektorban. A figyelem az oktatásra irányul, hiszen az IKT orientációjú felsőoktatási képzés résztvevői között Európában jelenleg négyszer több férfit találunk, mint nőt. A kérdéssel több kutató is foglalkozik, a “Big Data for Gender Challenge” részeként az Oxfordi Egyetem és a Katari Számítástechnikai Kutatóintézet együttműködésében például elkészítettek egy [valós idejű adatokat követő alkalmazást](#) a digitális technológiák használatának nemi alapú megosztottságáról a világ összes országában. Azt igyekeznek feltárni, hogy a big data-ból gyűjtött digitális nyomok miként segíthetik a nemek közötti különbségek mérését a digitális kompetenciák és a foglalkoztatás szintjén.

Az oktatási rendszerből kikerülő nők körében a Bizottság [következtetése](#)i alapján kirajzolódik az a tény is, hogy minden 1000 felsőfokú diplomából 24-nél van digitális technológiai jellegű tantárgy, azonban a végzett női hallgatók közül csak hatan helyezkednek el a digitális szektorban. A tanulmány megállapításai szerint ez a szám 2011-hez képest csökkent. Ez a tendencia gazdaságilag is káros, hiszen az előrejelzések szerint, ha több nő lépne a digitális munkaerőpiacra, az éves szinten 16 milliárd eurós GDP-növekedést eredményezhetne az európai gazdaság számára. Ugyanakkor az idén bejelentett [digitális oktatási cselekvési terv](#) előrelépést jelenthet a probléma megoldásában azáltal, hogy információs és technológiai jellegű képzések vonzóvá tételét ösztönzi, a digitális kor igényeihez való alkalmazkodási képesség növelése reményében, hiszen a szocio-kulturális normák megléte mellett, az oktatás és a technológiai műveltség terén is hiányosságok figyelhetők meg a digitális egyenlőség terén. Ha egyenlő esélyekről beszélünk a digitális térben, elengedhetetlen a tudatosság, a hozzáférhetőség és a megfizethetőség biztosítása, amelyhez a digitális megosztottság közötti hidak építésére van szükség, ami a nők online technológiák használatára való ösztönzésével is elősegíthető a Bizottság szerint. Mindezek miatt megfigyelhető a diverzitási szempontok figyelembevételére mutató igény a döntéshozók irányába a digitális stratégiák kimunkálása során. A 2020-2025 közötti időszakra az Európai Bizottság által előírányzott [nemek közötti egyenlőségi stratégiában](#) is prioritásként jelenik meg a nemek közötti digitális megosztottság felszámolása. Sőt, a stratégiában a Bizottság ösztönzi a tagállamokat a „[Nők a digitális térben](#)” (Women in Digital Declaration) elnevezésű miniszteri nyilatkozat végrehajtására. A nyilatkozatot a 2019-ben megrendezett Digitális Napon írta alá 27 tagállam képviselője, amellyel kifejezték szándékukat arra, hogy nemzeti szinten előrelépést kezdeményeznek például abban, hogy létrehoznak egy nemzeti stratégiát a nők digitális részvételének növelésére, ösztönzik a vállalatokat a nemek közötti munkahelyi diszkrimináció leküzdésére, elősegítik a digitális kérdésekkel foglalkozó testületek kiegyensúlyozott összetételét a nemek arányát illetően.

Ha digitális statisztikáknál nem szabad megfeledkezni az októberben megjelent, a 2019-es adatokat felhasználó Digitális Gazdaság és Társadalom Mutatóról (Digital Economy and Society Index, [DESI](#)), és az annak szerves részét képező Nők a digitális térben (Women in Digital, WiD) indexről.

A 2019-es WiD eredménytáblája 13 mutató alapján értékeli a tagállamok teljesítményét az internethasználat, a digitális felhasználói készségek, valamint a szaktudás és a foglalkoztatás terén. Az Index oly fontos megállapításokat tartalmaz, amelyek az európai digitális stratégia formálásban szerepet játszanak. Ilyen eredmény például a régiós különbségek kiütközése, vagyis hogy Finnország, Svédország, Luxemburg és Dánia érték el a legmagasabb pontszámot a nők digitális tudása terén, míg Bulgáriában, Románia, Görögország és Olaszország tekintetben a sor végén áll, Magyarország nem sokkal előzi meg az utóbbi országcsoportot. Az IT szektorban elhelyezkedők nemi arány számában a tavalyi évhez képest sem állt be változás, hat munkavállalóként egy nőt találunk Európa-szerte a szektorban. Megfigyelhető továbbá, hogy a WiD és a DESI mutatók között szoros összefüggés van. A digitális versenyképesség terén vezető tagállamok a „digitális nők” terén is vezető szerepet töltenek be. A IKT és STEM szektorokban nemcsak a munkavállalók számában megjelenő nemi egyenlőtlenség figyelhető meg, de fizetésbeli eltérés is megmutatkozik, hiszen az információs és technológiai szektorban a nők 19% -kal kevesebbet keresnek, mint a férfiak.

Ursula Von der Leyen State of the Union beszédében elmondta: „azon dolgozunk, hogy költségvetésünket arra használjuk fel, hogy kezeljük a diszkriminációt olyan területeken, mint a foglalkoztatás, a lakhatás vagy az egészségügy”. Noha az Unió már majdnem minden fórumon letette a voksát a diszkrimináció felszámolása és az esélyegyenlőség megteremtése

mellett, a mutatók nem jeleznek jelentős változásokat a nemek közötti digitális egyenlőség terén az elmúlt évekhez képest, viszont a munkahelyek 90% -a mára már bizonyos szintű digitális készségeket igényel.

Az Európai Unió mellett az UNESCO is foglalkozott a nemek közötti digitális egyenlőtlenségek csökkentésének kérdésével, főként a mesterséges intelligencia alkalmazásokhoz kapcsolódóan. A szervezet 2019-es „Elpirulnék, ha tehetném: az oktatás révén a digitális készségek nemi megosztottsága megszűnik” [című kiadványában](#) a mesterséges intelligenciával (MI) működő női hangon beszélő „Siri” szoftver szervilitása kapcsán erőteljesen szemlélteti a technológiai termékekbe kódolt, a technológiai szektorban elterjedt és a digitális készségekben nyilvánvaló nemi elfogultságokat, amelyet az oktatással lehetne csökkenteni a világszervezet szerint. A tanulmány lényegében ezeknek a részrehajlásoknak a feltárására törekszik, és ötleteket terjeszt elő a digitális készségek terén a nemek közötti szakadék felszámolásának megkezdéséhez, amely a világ legtöbb részén széles körben növekszik. „Ma a nők körében a férfiakhoz képest huszonöt százalékkal kevesebb az esély arra, hogy alapszinten tudják használni a digitális technológiákat és negyed annyira valószínű, hogy programozói tudással rendelkeznek. Abban a pillanatban, amikor minden ágazat digitális szektorrá válik, a hiányosságok miatt a politikai döntéshozóknak, oktatóknak és az állampolgároknak kell elpirulniuk.” A tanulmány leírja, hogy a nemekre adaptív oktatás milyen szerepet játszhat a technológia nemi nézeteinek visszaállításában és a nők és férfiak egyenlőségének biztosításában a digitális ismeretek terjesztése terén.

Az elemzésből jól látszik, hogy a nemi egyenlőség a digitális térben egyre fontosabbá válik nemzetközi szinten, így a tagállamoknak is érdemes foglalkozniuk a kérdéssel. Minden jel arra utal, hogy a jelenleg is kialakítás alatt álló Digitális Szolgáltatásokról szóló európai joganyag, illetve az egységes digitális piac jövőbeni szabályozó dokumentumai a digitális térben a nemek közötti egyenlőségre fognak törekedni.

2020.11.27.